

תפארת רפאל

מיסודו של הראשון לציון מרן רננו עובדיה יוסף זצוק"ל
עלון תורה והלכה לכל בני המשפחה

יוצא לאור ע"י תלמוד תורה ומפעלי חסד
"תפארת רפאל" עטרת שרה"
ע"ש רבי רפאל זכוכי בן פינחס זצ"ל ע"ש מו"ר שרה זכוכי בת דינה ע"ה
נוסדו בשנת תשכ"ז (1967) בתל אביב

פרשת: פקודי
עלון מס': 1,895 | תשפ"ב

ליקט וערך: הרב רפאל זכוכי שליט"א
רב בק"ק "תפארת רפאל" תל-אביב
העלון נוסד בשנת תשמ"ה (1985)
בידי הרב שלמה זכוכי שליט"א

הקצף והלהבה! - מדוע לשלם בייסורים?!

לא מכבר התפרסם נתון רשמי: מעל מחצית ממשקי הבית בישראל חיים על משיכת יתר (אוברדרפט), נמצאים ביתרת חובה. מעל מחצית מבתי האב בישראל פוחדים משיחת טלפון ממנהל הסניף, המודיע שאינו יכול עוד לכבד צ'קים, ומזהיר מפני הגבלת החשבון. או אז ממהרים לגייס סכום כלשהו, להוריד את המפלס. למה הדבר דומה? המבוגרים שבינינו זוכרים את התקופה שלפני החלב המפוסטר. שהיו קונים חלב מן הכד ומרתיחים על הפתיליה. כשהחלב היה רותח הוא היה מבעבע וקוצף ומתחיל לגלוש. רק שוטה יטפל בגלישה, הפיקח יכבה את הלהבה... הפיקח יחסל את יתרת החובה על כל הריביות (וחששות הריבית), ולא יסתפק בהורדת הקצף, גלישת האוברדרפט... ורבים, כה רבים, חושבים: הלוואי והיינו פטורים מעונשם של איומים אלו, של שיחות הטלפון המזהירות ומלחיצות... האמנם?! לו לא היו אזהרות אלו, אילו היינו שאננים וממשיכים לפזר צ'קים, והבנק היה מכבדם בלא גבול - לאיזה סיחורר היינו נקלעים? עד פשיטת רגל חלילה וחס!

אכן כן - וכך הוא גם במישור הרוחני. "אלה פקודי המשכן, משכן העדת - רמז למשכן שנתמשכן בשני חורבנין על עוונותיהם של ישראל" (מועד קטן כח.), שאין הקדוש ברוך הוא מתעלם עד שהסאה תוגדש, אלא נפרע מעט מעט, בצער קטן פה, עגמת נפש שם, נזק קטן, הפסד זעיר, שיהיו לכפרת עוונות ויקזזו מעט את הקצף, פשוטו כמשמעו. ששופך חמתו על עצים ואבנים, ולא על הנפשות, בחורבן בית המקדש. בבחינת משכון, שהוא פרעון חילופי.

ונספר סיפור, חבר נעורים היה לשלמה המלך. מפעם לפעם היה עולה מכפרו לירושלים, לשיחת רעים עם המלך. יום אחד התמרמר: אין זו חברות אמת, שלמה המלך יודע שפת החיות והבהמות, ושומר ידיעתו לעצמו. תבע שילמדו. אמר לו שלמה: "זו מתנה שקיבלת ממרום. אם תהיה זכאי, יתנוה גם לך". אבל החבר לא התרצה. גם לא כשהזוהר שעלולה היא להיות לו לרועץ. הכריח את שלמה המלך ללמדו, ושב באושר לכפרו. ביקש לרתום את השוורים למחרשה, שמע שהשור אומר לרעהו: "האין בעל הבית יודע שהגשמים יתממהו, וכדאי לחכות לחודש הבא?" מיד התיר את השוורים. הכל זרעו וגרעיניהם נרקבו. הוא זרע כעבור חודש, וקצר יבול מבורך. בא לזרוע חטים, ושמע את הציפורים תמהות: "האין האיש יודע שהחטים לא יצליחו השנה, אלא רק השעורים?" הכל זרעו חטים ונשדפו, הוא זרע שעורים והצלחה. הלך מהצלחה להצלחה, והקפיד על חברו, המלך שלמה: "מדוע סירב ללמדני, מדוע הייתה עיני רעה בהצלחתי? מה טוב שהתעקשתי ולמדתי מפיו!"

יום אחד שמע את התרנגולת שואלת: "אישי היקר, מדוע כרבותך שמוטה? מה לך עצוב?" ענה התרנגול: "ואיך לא אתאבל, אם בעל הבית עומד למות!..." הדברים הממוהו. עד עתה, מצא לכל דבר עצה. לא יזרע החודש, יזרע בחודש הבא. לא יזרע חטים, יזרע שעורים. אבל מה עושים עתה? נזכר, שחברו הוא החכם מכל אדם! עלה על סוסו ודהר לירושלים. התפרץ אל הארמון וקרא: "הושיעה, המלך! עומד אני למות! הבה עצה..." "הבלים תדבר", הרגיעו שלמה. "כבר כתבתי בספרי: 'כי גם לא ידע האדם את עתו'..." (קהלת ט, יב). "אבל אני יודע", ייבב. "התרנגול אמר..." נזכר שלמה המלך: "יודע אתה את שפתם! אמרתי לך שאין זה לטובתך..." תמה: "אם לא הייתי יודע את שפתם, הייתי מת מיתה חטופה!"

ושלמה אמר: לא כן הדבר! אם לא היית יודע, היית חי עד זיקנה ושיבה! ראה נא, הרי אין אדם מושלם. אבל מה, עובר האדם עבירות פעוטות, והבורא מנחית עונשים קלים, ואיכשהו החשבון מתאזן. אבל אתה, מהעונשים התחמקת, ועבירות המשכת לעבור, עד שנגדשה הסאה... אבל יש דרך אחרת, הרבה יותר קלה, והרבה יותר יעילה: לכבות את הלהבה - לשוב בתשובה!...

אלה פקודי המשכן, משכן העדת, אשר פקד על פי משה (לח, כא) - משה רבנו ציווה לבדוק את "פקודי המשכן" ולמסור לידי העם דין-וחשבון. זה אות ומופת לדורות הבאים, לגבאים בכל הזמנים, שלא יחכו עד שיתבעו מהם חשבון, אלא אף הנאמן והישר שבהם ייתן דין-וחשבון לציבור. (תורת משה)

משכן העדת (לח, כא) - המשכן עצמו היה עד נאמן שלא היה כל דופי ושימוש לרעה בכספי התרומות למשכן. כי אילו היה איזה שמץ ואבק גניבה לא הייתה שורה בו השכינה וזה לא היה 'משכן'. (מלבי"ם)

ובצלאל... עשה את כל אשר צוה ה' (לח, כב) - בפרשה זו מופיע השורש **עש"ה**, רמ"ח פעמים, כנגד רמ"ח מצוות עשה שכל אדם מישראל מצווה לעשות. (רבי יצחק קארן)

הוקם המשכן (מ, יז) - הוקם אותיות מקוה, שהמשכן מטהר כמו מקווה.

ויתן את מסך שער החצר ויכל משה את המלאכה (מ, לג) - **מסך שער החצר**, ראשי תיבות **משה**. כאדם החותם את שמו על עבודתו בגמר העבודה, כך נזכר שמו של משה רבנו בסיום מלאכת המשכן. (שפתי כהן)

"משנכנס אדר מרבים בשמחה" - בשמחה גימטריה **שנה**. על ידי השמחה ששמחין בחודש אדר, אפשר להמשיך ולהשפיע על כל ימות השנה. (אוהב ישראל)

חבורה של יהודים בווינה שפרשו מדרך התורה הקימו להם 'בית תפילה' שדמה לכנסייה יותר מלבית כנסת. הם השקיעו בבניין הון רב, ועשו אותו מפואר ביותר. מעל הכניסה הראשית לבניין התקינו כתובת באותיות זהב ובה הועתקו מילות הפסוק: **"וכבוד ה' מלא את המשכן"**. פעם אחת עבר במקום הרב צבי הירש חיות, וראה את הכתובת המתנוססת מעל בית-התפילה. אמר רבי צבי הירש לסובבים אותו בחיוך: "הפסוק שנבחר הוא אכן הפסוק המתאים, אך לא סופו של הפסוק, אלא דווקא תחילתו". "מה הכוונה?", תהו השומעים. "למקום הזה מתאים תחילת הפסוק: **יְלֵא יְכַל מֹשֶׁה לְבֹא אֶל אֱהֱל מוֹעֵד**" (מ, לה)..."

שבוע

מושגים ביהדות

אדר ב'

בא' באדר ת"ר (1840), החלה פרשת **עלילת דמשק'**, לאחר היעלמו של נזיר נוצרי ומשרתו המוסלמי. ראשי הקהילה נכלאו והואשמו בשימוש בדם הנרצחים לצורך אפיית מצות. רק לאחר שתדלנות רבה, בוטלה העלילה הנבזית.

בב' באדר תר"כ (1860), נוסד הארגון הצרפתי **"כל ישראל חברים"** - כי"ח (ה'אליאנס'). מטרתו הייתה להגן על זכויות היהודים ולהנהיג תרבות מערבית מודרנית. תלמידי בתי הספר של כי"ח עזבו את דרך התורה והזניחו את המצוות.

בג' באדר ג'ת"ב, **הסתיימה בניית בית המקדש השני** על ידי עולי בבל בראשות זְרְבָבֶל בֶן-שָׁאֲלֵיאל מבית דוד, ויהושע בן יהוֹצָדֵק הכהן הגדול, שנה שישית לְדָרְיוֹשׁ מלך פרס, בתמיכת הפרסים ובעידודם, כפי שבוטאה בהצהרת כורש.

סיפור השבוע

נוחה של ברכת הצדיק

"ויברך אתם משה" (לט, מג) - **מפרש רש"י**: "אמר להם יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, ויהי נועם ה' אלוקיני עלינו וגו'". **בעיר וולוז'ין** גר גביר גדול בשם רבי יצחק, שהיה מפרנסי הקהילה. לרגל מסחרו היה מרבה בנסיעות ארוכות שבשובו מהן היה מביא לבני ביתו מתנות יקרות. פעם אחת בקשה אשתו שיביא עמו בשובו ש"ס (שישה סדרי משנה) שלם מפואר, שהיה יקר ונדיר, ואכן מילא הוא את בקשתה וקנה ש"ס שלם. כדי לזכות את הרבים היו משאילים לבני העיר חלקים מהש"ס כדי שיוכלו לעמול בתורה. מאחר ורבי יצחק היה עסוק תדיר בנסיעותיו, מינה את אשתו החכמה שתנהל את ה"ספריה" הביתית. לימים, הגיע לעיר הגאון רבי **אריה לייב גינצבורג** בעל ה"**שאגת אריה**", והיה מגיע להשאיל מהם את הכרכים המבוקשים לו. אשתו של רבי יצחק התרגשה מבואר של הגאון אל ביתם ואמרה לו שלא יטרח להגיע בכל פעם, כי היא תשלח לו עם המשרת את החלקים הרצויים לו. וכך היה. הסיפור הזה נמשך תקופה ארוכה. כשנאלץ לעזוב את העיר ניגש אליה ובירכה: "אני מברך אותך שיוולדו לך שני בנים אשר יאירו את עיני ישראל, כיוון שאפשרת לי ללמוד מן הש"ס שברשותך. בן אחד יזכה להקהיל קהילות ברבים, וילמד את צעירי ישראל את הש"ס. ואילו הבן השני לא יצטרך לש"ס אלא יזכה לדעת את התורה כולה בעל פה". כעבור זמן, אכן נתקיימה ברכת הצדיק, בן אחד היה **רבי חיים מוולוז'ין** שהקים את ישיבת וולוז'ין וזכה להעמיד דורות של תלמידים, ובנה השני היה **רבי זלמן**, שהתעלה מעל כל בני דורו כמעט, בידיעת התורה כולה בעל פה. כמה גדול הוא כח ברכתם של צדיקים - בבחינת 'צדיק גוזר וה' מקיים'..."

יוסיף דעת

היכן מצויים כלי המקדש?

חז"ל מונים 93 כלים שונים ששימשו בבית המקדש! עקב קדושתם של כלי המקדש, בכל פעם שהייתה נשקפת סכנה, נעשו מאמצים לגנוז לפחות את הכלים החשובים ולשמור אותם לדורות הבאים. על גניזות אלו יש סיפורים ואגדות שונים. בעקבות סיפורים, נערכו חיפושים רבים בניסיון למצוא את הרכוש המוחבא. **היכן מצויים כלי המקדש?** שאלה זו מנקרת במוחם של רבים במשך קרוב לאלפיים שנות הגלות. אך אין תשובה ברורה לכך. במקורות חז"ל עצמם, יש דעות שונות לגבי ארון הברית, האם הוא נטמן תחת ההר בידי יאשיהו המלך כחמישים שנה לפני חורבן בית המקדש הראשון, במנהרות העקלקלות שבנה שלמה המלך שצפה את החורבן, או שגלה לבבל בידי נבוכדנאצר. על פי המסופר בתנ"ך נבזז בית המקדש הראשון מספר פעמים. **בספר חשמונאים** כתוב שירמיהו הנביא הטמינם בהר נבו. **במסכת כלים** המתארת את מקום גניזתם של אוצרות בית המקדש, נכתב: "חמישה צדיקים גדולים, והם: שימור הלוי, וחזקיה, וצדקיה, וחגי הנביא, וזכריה בן עדו הנביא. והם גנזו הכלים של בית המקדש ועושר האוצרות שהיו בירושלים, ולא יתגלו עד יום בא משיח בן דוד." **כלי בית המקדש השני** גלו בידי טיטוס ובגמרא מוזכר שתנאים ראו את הציץ וכלים נוספים באוצר המלוכה. מגלה ארצות יהודי נודע - בנימין מטודלה מוסר על מערה ברומא ששם כלי המקדש שהביא טיטוס מירושלים. **שער טיטוס** הוקם על ידי הקיסר דומיטיאנוס לאחיו טיטוס כשתים עשרה שנים לאחר הניצחון על היהודים במרד הגדול, וחורבן בית המקדש השני. הכתובת האחרית שוחזרה בשנת ה'תקפ"א (1821) ובה נחרט: "פרטים משער טיטוס המתארים את הביזה ואת השלל מירושלים". בחלקו הפנימי של השער יש תבליט מפורסם ובו שחזור תהלוכת ניצחון בה נראים שבויים מממלכת יהודה נושאים כלים מכלי בית המקדש. נראים מגורת המקדש, מזבח הזהב (המזבח הפנימי) ומחתות לאיסוף האפר לאחר הקרבת הקורבנות.

יוסיף חכמה

שביתת הגיהנום באמצע השבוע

"ויברך אתם משה" (לט, מג) - **פירש רש"י**: אמר להם, יהי רצון שתשרה שכניה במעשה ידיכם, ויהי נעם אדני אלהינו עלינו וגו'. והוא אחד מאחד עשר מזמורים שב'תפלה למושה'. מבואר מרש"י שאמר משה רבינו את הפסוק "ויהי נועם" (תהלים צ, ז) והמשיך לומר את מזמור "ישב בסתר" (תהלים צא). וכן כתב רש"י במסכת שבועות (טו): שיר של פגעים - 'ישב בסתר עלינו'. ולפי שאמרו משה בהקמת משכן, דקתיב 'ויברך אתם משה', ומה ברכו, יהי רצון שתשרה שכניה במעשה ידיכם, ויהי נעם אדני אלהינו עלינו, והכי איתא בתורת כהנים, והוא מאחד עשר מזמורים שאמר משה בספר תהלים מתפללם עד סוף 'מזמור לתודה'. **והנה כתוב בזהר** (פר' נח ח"א סב.) שכל יום שובת הגיהנום את הזמן שישראל מתפללים ג' תפילות. ועוד כתוב, שכל תפילה היא שעה וחצי. נמצא שכל יום שובת הגיהנום ארבע וחצי שעות. **ובמגלה עמוקות'** (ואתחנן אופן קצו) עושה חשבון שבשבוע שובת הגיהנום 51 שעות, משום שבששה ימים שובת 27 שעות (4.5X6), ובשבת עוד 24 שעות, נמצא שהגיהנום בוער בשבוע רק 117 שעות. **ובפירוש 'כרם חמד'** (מזמור צא) כתב שלכן "כל האומר 'שיר השירים' ניצל מדינה של גיהנום". משום שבשיר השירים יש 117 פסוקים. ומוסיף שם: שבמזמור **"ישב בסתר"** יש 112 מילים, ובכפילת פסוק 'ארך ימים אשביעהו וראוהו בישועתי' שבסוף המזמור, שיש בו 5 מילים, הרי 117 מילים. נמצא שהמזמור הזה מכוון כנגד השעות שדולק הגיהנום. ואולי לכן אומרים במוצאי שבת מזמור זה, זולת כשיש יום טוב באמצע, שאז אין 117 שעות שהגיהנום בוער, לפי שביים טוב אין רשעים נידונים בגיהנום, ע"כ. כתב ה"טור" (או"ח רצה): ונהגין לומר ויהי נעם, לפי שהוא מזמור של ברכה, שבו ברח משה לישראל בשעה שסימו מלאכת המשכן. ונהגין לכפל פסוק 'ארך ימים אשביעהו', שעל ידי כך נשלם השם היצא ממנו. (קב ונקי)

"נר ה' נשמת אדם" - פטירת הצדיקים זצוק"ל בחודש אדר - "צדיקים במיתן נקראו חיים"

הרב חיים דוד הלוי
י"ב אדר תשנ"ח (1998)
יהן כרב הראשי של תל אביב-יפו, וכרב הספרדי הראשי של ראשון לציון. זוכה פרס ישראל לספרות תורנית ופרס הרב קוק.

הרב משה פרדו
יא' אדר תשנ"ו (1996)
מייסד סמינר "אור החיים" לבנות, וישיבת "בית שמעיה" בבני ברק, ועוד עשרות מוסדות תורה ברחבי הארץ.

הרב חיים יוסף דוד אוולאי
י"א אדר תקס"ו (1806)
יהיה מגדולי הפוסקים מקובל ושולחא דרבנן. מצאצאי מגורשי ספרד. חיבר עשרות ספרים תורניים.

הרב יצחק בן וואליד
ט' אדר תר"ל (1870)
היה מקובל בעל מופתים מגדולי רבני מרוקו, אב"ד ורב קהילת יהודי טטואן. מחבר שו"ת "ויאמר יצחק".

הרב צדקה חוציני
א' אדר תשכ"א (1961)
שימש דיין בירושלים, מייסד בית הכנסת שמש צדקה, מגדולי רבני עולי בבל ומתלמידי הבן איש חי.

אימרת השבוע

"אנשים דואגים שאין להם במה לחיות, למה הם לא דואגים שאין להם במה למות?" (רבי ישראל מאיר הכהן)

מדור ההלכה על פי הראשון לציון הגאון
מרן רבינו עובדיה יוסף זצוק"ס

עֵשֶׂה לְךָ רֵב

זְכַר לְמַחְצִית הַשְּׁקֶל

- א. יש נוהגים לגבות לפני מקרא המגילה מעות "זכר למחצית השקל", וכל מי שלא הספיק לתת המעות הללו לפני פורים יתנם אז לפני המגילה, וכמו שאמרו (במגילה יג:), "גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך הקדים שקליהו לשקליו". ויזהרו שלא לקרות המעות הללו "מחצית השקל", רק "זכר למחצית השקל".
- ב. צריך לתת סכום השווה לערך שלשה דרהם כסף טהור, שהם תשעה גרם כסף טהור מזוקק לפי מחיר הכסף הגולמי מדי שנה בשנה. וטוב שיתן שלשה מטבעות מתכת לזכר מה שנאמר בפרשת מחצית השקל ג' פעמים "תרומת ה'". ומכל מקום גם שווה כסף או שטר כסף יספיקו לקיום מצווה זו. ומי שמצבו הכלכלי קשה, די שיתן מטבע של חצי שקל לזכר מחצית השקל.
- ג. כל מי שהוא למעלה מגיל עשרים שנה, צריך לתת "זכר למחצית השקל" הסכום הנ"ל. ויש אומרים שאף מי שהוא למעלה מבר מצווה, מבן י"ג שנה ומעלה, צריך לתת זכר למחצית השקל. וטוב להחמיר כדעה זו.
- ד. גם הנשים יתנו מעות "זכר למחצית השקל". וטוב לתת גם עבור ילדי הקטנים. ולכן כל איש אשר יש יכולת בידו יתן בעדו ובעד אשתו ובניו הקטנים הסמוכים על שולחנו סך הנ"ל לכל אחד. ואם אין ידו משגת כל כך, יתן חצי שקל בעדו, ובעד כל אחד מבני ביתו מטבע יותר קטן כפי כוחו, כי כאיש גבורתו.
- ה. מעות הללו שהם זכר למחצית השקל ינתנו לטובת מוסדות של תורה ולישיבות שמגדלים בהם תלמידי חכמים, שמיום שחרב בית המקדש אין להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה (ברכות ח.). וכל המשתדל להיות עושה ומעשה להרים קרן התורה ולומדיה יזכה לראות בהרמת קרן ישראל. וכמו שאמרו (בבא בתרא י:): במה תרום קרנם של ישראל ב"כי תשא".
- ו. הנוהגים להפריש מעשר כספים ממשכורתם ומרווחיהם מדי חודש בחודשו, אינם רשאים לתת ממעשר זה לחובת המצווה של מתנות לאביונים של יום הפורים, או לתרומת זכר למחצית השקל. אולם אם רצה להוסיף על חובתו ולתת עוד מתנות לאביונים יותר משני עניים, וכן אם רצה להוסיף על חובתו בתוספת מרובה בתרומת זכר למחצית השקל רשאי לתת התוספת ממעות מעשר. ורק אם אמר בפירוש בשעה שהתחיל להפריש מעות מעשר בלי נדר והשעה דחוקה לו, רשאי לתת ממעות אלה למתנות לאביונים, וכן לזכר למחצית השקל.

זְכַר לְמַחְצִית הַשְּׁקֶל

"וְזֶה יִתְּנוּ כָּל הָעֵבֶר עַל הַפְּקָדִים מִחֲצִית הַשְּׁקֶל" (שמות ל, ג)

על פי מנהג ישראל לתרום "זכר למחצית השקל", הציבור נקרא להרים את תרומתו למוסדות התורה והחקד "תפארת רפאל" הנודעים לתהילה כבר משנת תשכ"ז (1967) בתל אביב. עזרתך נחוצה לנו! כדי לשמור על הקיים ואף להגדיל ולהרחיב את פעילותנו. (שיעור סכום "מחצית השקל" הינו כ-26 שקלים) ויהי רצון שבזכות זה תתברכו בכל מיילי דמיטב אתם ובני ביתכם בכל המצטרך בגשמיות וברוחניות - אמן.

ניתן לתרום בכרטיס אשראי ובכל אמצעי תשלום אחר | או לשלוח לכתובת המשרד:
בטלפון מספר 1800-260-260 | רחוב קפלנסקי 1 תל אביב 6687001

הזמנים לפי לוח "אור החיים" המבוסס על פסקי מרן הגר"ע יוסף זצ"ל

ניו יורק	באר שבע	חיפה	תל אביב	ירושלים	כניסת השבת
5:31	5:23	5:22	5:21	5:24	
6:33	6:15	6:14	6:13	6:16	יציאת השבת
7:05	6:56	6:54	6:53	6:57	רבינו תם

עלון השבוע מוקדש לעילוי נשמת הרב אליהו בן אברהם שלמה הכהן האתמרי זצ"ל נפטר ב-ח' אדר ב' ה'תפ"ט (1729) באיזמיר טורקיה היה דיין ומקובל מחכמי איזמיר. חיבר עשרות ספרים אך נודע בעיקר בזכות ספרו 'שבט מוסר' יהי רצון שיעמוד בתפילה על כלל ישראל - אמן

פְּרִשַׁת הַשָּׁבוּעַ

פְּקוּדֵי

הַפֶּטֶרָה

"וַיַּעַשׂ חֵירוֹם" מלכים א - ז'

- תלמוד תורה לבנים
שיעורי תורה ויהדות לבנות
- כולץ ובית מדרש
 - כנסים תורניים
 - קירוב רחוקים
 - מכון הוצאת ספרים וחקר כתבי יד
 - דאגה לרווחת החיילים כצה"ל
 - עזרה לנזקקים
 - הדרכה רוחנית לעולים חדשים
 - מוקד עולמי לאמירת תהילים
 - שבועון תורני

לקבלת העלון בדואר - במייל או לתגובות: refael260@gmail.com

הנצחה לזכר יקירכם ותרומות - נא לשלוח לתלמוד תורה ומפעלי חסד "תפארת רפאל" המשרד: רח' קפלנסקי 1, קרית שלום, ת.ד. 12015 תל אביב, טל. 1-800-260-260 © כל הזכויות שמורות. ניתן לצלם ולהפיץ במתכונתו ובצורתו בלבד ללא שום שינוי.